

Nr 103

Utlåtande i anledning av väckta motioner om tillgodoräknande såsom tjänsteår för uppflyttning i löneklass och för pension av viss tjänstgöring utomlands.

(5:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wirmark m. fl.* (I: 140) och den andra inom andra kammaren av fru *Johansson m. fl.* (II: 141), har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för att vid tillämpningen av gällande avlönings- och pensionsbestämmelser uppdrag utomlands i missionens, Röda korsets, Rädda barnens och liknande hjälporganisationers tjänst måtte få tillgodoräknas på samma sätt som anställning hos vissa internationella organisationer enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 17 oktober 1957 (nr 596).

Beträffande motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet hänvisa till motionen II: 141.

Över förevarande motioner har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, utlåtanden avgivits av *statskontoret*, *statens lönenämnd* och *skolöverstyrelsen*.

Statskontoret har anfört följande.

I kungörelsen om generell tillgodoräkning i löne- och pensionshänseende av tid för anställning hos vissa internationella organisationer m. m. (SFS 1957: 596) föreskrives som villkor för tillgodoräkning att det uppdrag, för vilket ledighet beviljas, skall vara av officiell natur samt att Sverige skall vara anslutet till den internationella organisation, för vars räkning uppdraget fullgöres. Ledighet för dylikt uppdrag jämställs med ledighet för offentligt uppdrag. Tillgodoräkningsmedgivande av motsvarande innebörd har tidigare i praxis meddelats svenska domare för tjänstgöring vid blandade domstolen i Egypten och vid internationella domstolen i Tanger. Generella tillgodoräkningsbestämmelser har även utfärdats för anställning vid svenska Röda korsets fältsjukhus i Korea samt vid den s. k. Ghazabataljonen. En förutsättning för tillämpning av förenämnda kungörelse är att tjänstemannen vid tiden för ifrågavarande tjänstgöring skall vara underkastad statens allmänna avlöningsreglemente eller annat av Kungl. Maj:t utfärdat avlöningsreglemente. Denna generella tillgodoräkningsrätt tillkommer således icke den som, utan att sistnämnda villkor är uppfyllt, senare erhåller pensionsgrundande statlig anställning.

Såsom framhållits i föreliggande motioner har tillgodoräkning medgivits med två tredjedelar av anställningstid vid statsunderstödda svenska skolor

i utlandet. Framhållas må dock att tillgodoräkning av dylik tjänstgöring icke är en speciell förmån för utlandstjänstgörande lärare. Samma förmån tillkommer enligt tillämpad praxis lärare, som tjänstgör vid statsunderstödd läroanstalt inom landet. Ansökning om tillgodoräkning av anställningstid som lärare vid enskild, icke statsunderstödd läroanstalt, belägen inom eller utom riket, har av Kungl. Maj:t hittills lämnats utan bifall. Huvudmannaskapet samt skolans belägenhet inom eller utom landet saknar således betydelse i detta sammanhang.

Beträffande den i motionerna berörda frågan om den socialhjäpsliknande verksamhet, som utövas inom missionens ram, vill statskontoret för sin del endast framhålla, att här i landet omfattande enskild hjälpverksamhet av socialvårdskaraktär bedrivs av ett stort antal personer, för vilka pensionsfrågan ännu icke är löst.

Vad vidare angår den ekonomiska trygghet som följer med pensionsrätten vill ämbetsverket erinra, att befattningshavare, som är underkastad statens allmänna tjänstepensionsreglemente, är tillförsäkrad rätt till såväl sjuk- som familjepension även vid pensionsfall, som inträffar under tjänstledighet. Denna rätt kvarstår även vid tjänstledighet för uppehållande av tjänst hos enskild organisation eller sammanslutning. Med hänsyn till de förmånliga tillgodoräkningsbestämmelserna vid bestämmande av tjänstår för beräkning av sjuk- eller familjepension torde endast i undantagsfall — vid mer omfattande ledigheter — reduktion av pensionsförmånerna på grund av ledigheten ifrågakomma. Genom särskilt stadgande är missionär, som tjänstgör utomlands, även underkastad lagen om allmän tilläggspensionering. Änka efter missionär — och givetvis även annan, tidigare utomlands boende svensk medborgare — har efter mantalsskrivning här i riket rätt till folkpension.

Enligt vad statskontoret under hand inhämtat har hjälporganisationen Rädda barnen i något eller några fall haft vissa svårigheter att rekrytera lämplig personal för sin verksamhet. Detta har gällt medicinskt utbildad personal såsom läkare, sjuksköterskor samt sjukgymnaster. Då dessa befattningshavare i stor utsträckning är anställda i kommunal tjänst eller hos landsting, skulle det av motionärerna åsyftade generella tillgodoräkningsmedgivandet få effekt endast i begränsad omfattning i vad det avser ett underlättande av personalrekryteringen för denna organisation.

Under återopande av vad sålunda anförts anser statskontoret skäl icke föreligga för en sådan utvidgning av tillämpningsområdet för kungörelsen nr 596/1957, som avses i förevarande motioner. Skulle behov uppkomma — exempelvis för Rädda barnens planerade aktion för leprasjuka barn i Afrika — av särskilda tillgodoräkningsbestämmelser i löne- och pensionshänseende, torde sådana frågor, liksom hittills, få prövas av Kungl. Maj:t från fall till fall.

Statens lönenämnd har anfört följande.

Den nu gällande, av motionärerna återopade kungörelsen om tillgodoräkning i löne- och pensionshänseende av tid för anställning hos vissa internationella organisationer m. m. (SFS 1957: 596) innebär i lönehänseende, att tjänsteman får i princip för löneklassplacering tillgodoräkna tid, varunder han varit tjänstledig för anställning hos internationell organisation, till vilken Sverige är officiellt anslutet, som om ledigheten åtnjutits för offentligt uppdrag. Förutsättningen är alltså en officiell anslutning till or-

ganisationen från svensk sida. Kungörelsens tillämpningsområde är härigenom för närvarande ganska klart avgränsat. Är denna förutsättning för handen, bedömes situationen i lönehänseende på samma sätt som om det vore fråga om offentligt uppdrag.

Motionärernas förslag »att vid tillämpningen av gällande avlönings- och pensionsbestämmelser uppdrag utomlands i missionens, Röda korsets, Rädda barnens och liknande hjälporganisationers tjänst måtte få tillgodoräknas på samma sätt som anställning hos vissa internationella organisationer» enligt berörda kungörelse får väl tolkas som ett förslag till utvidgning av kungörelsens bestämmelser om generell tillgodoräkning av högst 2 år till att omfatta anställning även vid de av motionärerna nämnda organisationerna.

Är denna tolkning riktig, måste förslaget från lönesynpunkt möta starka principiella betänkligheter mot bakgrund av vad nyss sagts. Kungörelsens klara avgränsning skulle, om förslaget genomfördes, utsuddas och det skulle bli vanskligt att avgöra, vilka uppdrag utomlands, som borde omfattas av det generella medgivandet. Dessutom skulle det föreligga viss risk för att anställning utomlands skulle i nu förevarande hänseende behandlas gynnsammare än jämförlig anställning inom landet.

Såsom motionärerna påpekat har emellertid Kungl. Maj:t i praxis vid prövning från fall till fall för löneklassplacering tillgodoräknat tid, varunder tjänsteman varit tjänstledig för anställning, varom nu är fråga, och tillgodoräkning icke kunnat ske enligt de generella bestämmelserna i kungörelsen. Det har därvid varit fråga om såväl förlängning av den i kungörelsen stadgade maximitiden för tillgodoräkning (2 år) som anställning av annat slag än som avses i kungörelsen. Några fasta regler i fråga om tidens längd eller viss del av tjänstledighetstiden ha icke tillämpats i sådana fall. Motionärernas uppgifter härom äro således icke korrekta i vad avser tillgodoräkning för löneklassplacering. Vad i motionerna sägs om att medicinalstyrelsen skulle besluta i vissa fall synes icke heller riktigt i fråga om löneklassstillgodoräkning. Vidare ha prästerna visserligen rätt enligt tilläggsbestämmelserna till prästlönereglamentet att tillgodoräkna viss missions-tjänstgöring vid inplacering i den reglerade befordringsgången för pastoratsadjunkter, men de äro icke berättigade att för löneklassplacering tillgodoräkna sådan tjänstgöring.

Liksom i allmänhet när det gäller tillgodoräkning för löneklassplacering av anställning, som icke är löner reglerad genom generella, av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsbestämmelser, har Kungl. Maj:t vid sin bedömning i nu ifrågakommande fall av anställning utomlands tagit hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. Man kan därvid spåra en större välvillighet vid bedömningen under de senaste tio åren än dessförinnan. Lönenämnden finner detta naturligt med hänsyn till de utökade engagemangen från svensk sida i det internationella arbetet.

Nämnden kan däremot icke finna det motiverat, att utvidgade generella bestämmelser om tillgodoräkning för löneklassplacering utfärdas på sätt motionärerna åsyfta. Häremot tala såväl de i det föregående redovisade principiella synpunkterna som risken för en mindre generös inställning från statsmakternas sida än för närvarande vid bedömmandet av sådana fall, som icke omfattas av de sålunda vidgade generella bestämmelserna. Förut har påpekats svårigheten att vid en utvidgning avgränsa bestämmelsernas tillämpningsområde.

Av det sagda framgår, att lönenämnden icke kan tillstyrka en ändring av

nuvarande ordning för prövningen av ifrågavarande ärenden. Nämnden anser sålunda, att fråga om tillgodoräkning för löneklassplacering av anställning utomlands av omförmålt slag bör prövas från fall till fall även i fortsättningen.

Skolöverstyrelsen har förklarat sig icke ha något att erinra mot att lärare, som innehar sådan anställning, att Saar eller annat av Kungl. Maj:t utfärdat avlöningsreglemente är tillämpligt å honom, och som beviljats tjänstledighet från denna anställning för tjänstgöring utomlands hos Svenska kyrkans mission, Svenska röda korset eller Rädda barnens riksförbund, medgives att under tid, som angives i kungörelsen 1957: 596, och under motsvarande villkor, som gäller enligt kungörelsen, för löneklassuppflyttning och såsom tjänstår för pension tillgodoräkna tid för dylik tjänstledighet, som om ledigheten åtnjutits för offentligt uppdrag.

Utskottet. Det i motionerna framförda förslaget syftar till att utomlands fullgjord tjänstgöring inom missionens, Röda korsets, Rädda barnens och liknande hjälporganisationers verksamhetsområden skulle få tillgodoräknas generellt på samma sätt som anställning hos vissa internationella organisationer enligt kungörelsen 1957: 596. Såsom vid remissbehandlingen framhållits måste emellertid en dylik utvidgning vara ägnad att försvåra avgränsningen av kungörelsens tillämpningsområde. Då därtill kommer att den prövning från fall till fall av hithörande tillgodoräkningsfrågor, som ligger i Kungl. Maj:ts hand, måste betecknas som liberal, finner utskottet inte anledning förorda någon generell reglering av dessa frågor. Det må även framhållas, att utskottet tidigare i olika sammanhang avböjt tanken på en generell reglering av frågor om tillgodoräkning av utomlands fullgjord tjänstgöring av liknande slag som här avses. Utskottet finner inte skäl tillstyrka någon åtgärd i motionernas syfte.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 140 och II: 141 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 maj 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 102.